

Romarbrevet 13

- VARFÖR PAULUS SA SOM HAN SA

Nästan alltid när jag är ute och snackar om att leva i Jesu efterföljd och vi kommer in på praktiska konsekvenser av att se Jesus som Herre, och förespråkar något slags anarkistiskt förhållande till staten kommer folk dragandes med Romarbrevet 13, som något slags trumfkort (han har säkert missat detta).

Vissa slänger fram Rom 13 kortet för att säga att kristna får delta i militären eller i krig, andra för att säga att vi kristna minska skall vara i regeringen, andra för att de menar att man inte borde syssla med civil olydnad, och så har vi några som verkligen vill följa Jesus som enda ledaren men behöver hjälp att få ihop texterna. Den här texten kan inte ge svar på allt, det jag försöker göra är att skissa på hur jag läser romarbrevet 13 i fråga om de kristnas förhållande till staten och våld.

Romarbrevet är inte den enda eller ens den bästa texten att utgå ifrån när man talar om vårt förhållande till staten. Av allt att dömma försöker inte Paulus här ge en uttömmande undervisning kring hur vi skall se på staten, krig eller församlingens förhållande till detta. Snarare försöker han svara på ett konkret problem för de kristna i Rom som han skriver till.

Vi förstår detta när vi läser sammanhanget till texten. I kapitel 12 och 14 ser vi tydligt Paulus fokus på församlingsslivet, hur vi som kristna skall leva tillsammans. Han skriver om hur vi skall se på våra olikheter och våra olika talanger och gåvor och han skriver om att vi inte skall dömma våra syskon och hur vi skall handskas med de som är svagare i tron än oss. De verser i kap. 13 som handlar om Överheten måste alltså ses som en parentes, något han tar upp för att klargöra eller göra en poäng av något han skrivit om.

I slutet av kap. 12 skriver han en massa schyssta uppmaningar: *Gläd er i hoppet, var uthålliga i lidandet och ihärdiga i bönen. Hjälpt Guds heliga med vad de behöver, vinnlägg er om gästfrihet. Välsigna dem som förföljer er, välsigna dem och förbanna dem inte... Löna inte ont med ont. Tänk på vad som är riktigt för alla människor. Håll fred med alla människor, så långt det kommer an på er. Ta inte rätten i egna händer, mina kära, utan låt Guds vrede ha sin gång, ty det står skrivet "min är hämden, jag skall utkräva den, säger Herren, Men är din fiende hungrig, ge honom/henne att äta; är han törstig, ge honom att dricka. Då samlar du glödande kol på din fiendes huvud." Låt dig inte besegras av det onda, utan besegra det onda med det goda.*

Vilken situation var de kristna i Rom i så att Paulus behövde tala om hur de skulle handkas med fiender på? Varför behövde Paulus säga åt dem att inte ta rätten i egna händer utan lämna hämden åt Gud?

Brevet är skrivet när Romarikets kejsare var Nero, han har gått till historien som en av de värsta fienderna till kristna som funnits. Bland annat använde han dem som facklor i sin trädgård. De kristna levde i underjordiska gemenskaper i Rom och var förföljda av statsmakten. Nero skyllde en massa upplopp som varit i riket på de kristna, men av allt att dömma var de oskyldiga till dessa. Så man kan tänka att det står ganska klart för de samtida läsarna av Paulus brev vilka *fienderna* var. Vi kan också förstå varför Paulus uppmanar dem att inte ta rätten i egna händer, de måste såklart känna sig pressade och sugna på att göra revolt och slå tillbaka mot förtrycket! Men Paulus kan Jesu uppmaningar om att *älska era fiender, vända andra kinden till* och

Dessutom är de kristna kallade att leva ut Guds rike, de vet att de har en annan Herre än Kejsaren, nämligen Jesus.

att *den som tar till svärd kommer dödas med svärd*. För den kristna är hämden Guds, även om de kristna egentligen skulle kunna ha rätt att slå tillbaka, de blev ju förtryckta, så är detta varken en praktisk väg att gå eller ett troget sätt att gestalta evangeliet på. Praktiskt skulle det inte vara eftersom Nero redan skyllde massa uppror på de kristna, och om de verkligen gjorde uppror skulle förföljelserna bli ännu värre. Dessutom är de kristna kallade att leva ut Guds rike, de vet att de har en annan Herre än Kejsaren, nämligen Jesus. Och detta rike bygger inte på våld, behöver inte styras med svärdet.

Men om de kristna nu skall älska sina fiender, hur skall de se på Kejsaren och den romerska staten? Det är här Rom 13 kommer in som undervisning, till denna konkreta situation. Det är alltså inte en detaljerad undervisning kring stater och överheter i allmänhet, utan handlar främst om denna konkreta situation. Visserligen kan vi ändå använda texten för att få ledtrådar till hur vi skall förhålla oss till staten, men det blir farligt om vi tar detta som vår grundtext till dessa tankegångar.

Varje människa skall underordna sig all den överhet hon har över sig, För det finns ingen överhet som inte är av Gud, och den som finns är förordnad av honom. De som motsätter sig överheten gör därför motstånd mot Guds ordning och de som gör motstånd drar straff över sig själva.

Här ser vi tydligt kopplingen till slutet av kap. 12, om att de kristna när de möter förtrycket inte skall "motsätta sig" överheten. Men va menar Paulus? Motsätta sig förtrycket? Var inte det detta Jesus gjorde?

Skall vi bara låta förtrycket pågå?

Det grekiska ord som Bibel2000 översätter med "motsätter" är egentligen en mer våldsamt term, som betyder snarare "göra våldsamt motstånd". Det är samma ord som används av Jesus i frasen "Men jag säger er *värj* er inte mot det onda. Nej om någon slår dig på högra kinden, vänd också den andra mot honom" (Matt 5:38) Det är ordet *antistenai*. I den grekiska översättningen av Gamla Testamentet så används ordet 44 av 71 gånger i militära sammanhang. I Nya Testamentet används det t.ex. om Barabass som var en upprorsman och rövare. I sin grundform så betyder ordet helt enkelt våldsamt motstånd eller väpnat uppror.

Så Paulus förbjuder egentligen inte de kristna att göra något slags motstånd mot förtrycket, utan snarare förbjuder han att göra väpnad revolution, likt de andra grupper försökte göra som Nero skyllde på de kristna.

Varför skall de kristna inte göra väpnat uppror? Skulle inte denna situationen om någon i historien berättiga kyrkan till att ta till vapen? Skulle inte den romerska staten bli så mycket bättre med kristna som styrde? För Paulus är det klart att den kristnes roll inte är att vara en del av överheten. Om de kristna skulle ta över makten skulle de själva bli så som Kejsaren var, de skulle falla för den frestelese som Jesus stod emot i öknen, att ta emot alla kungariket i världen från Satan. Makt korrumpierar alltid, och även om Gud kan använda sig av överheten och de i makt position i sina syften, så vill Gud visa sig för världen genom den gemenskap som samlas i Jesu efterföljd, en gemenskap som inte är som världens ledare (Mark 10:42f).

Överheten är förordnad av Gud skriver Paulus. I svenska folkbibeln översätter man såhär: "och den (överhet) som finns är *insatt* av honom." Båda varianterna är vanliga är vanliga i engelska översättningar. Den ordagranna översättningen av ordet är "*satt i dess plats*" eller "*har ordnats in*". Oavsett vilken översättning vi väljer måste vi komma ihåg att Paulus här alltså inte talar om att Gud egentligen har satt överheten där som en gudomlig institution (ett sätt som ofta denna texten har tolkats på) utan snarare att den överheten som finns, vilken som helst, är underordnad, för ordnad av Gud.

Att säga detta i den romerska kontexten var trotsigt, i Romarriket var Kejsaren den högste, Kejsaren var gud. Ingen fanns över honom. Paulus kommer här och säger att så är det minsann inte, de kristna måste minnas att Gud är i kontroll, oavsett vilken överhet som kommer (goda eller onda) så är Gud i kontroll och förordnar den! De kristna kan ha hopp, de vet att sista ordet inte är Kejsarens utan Guds.

Att Gud förordnar överheten betyder inte att Gud moraliskt skriver under på det överheten gör. T.ex. använder sig Gud av Assyrien (Jes 10) i sina syften. Lika lite som en bibliotekarie kan beskyllas för vilka böcker han eller hon ordnar i hyllor, så kan vi tillskriva överheten Guds godkännande i sitt handlande. Men vi kan veta att Gud har makten över överheten, så vi behöver inte det!

De styrande är inget hot mot mot goda gärningar, men mot onda. Vill du slippa känna fruktan för överheten, gör då det

goda, och den skall berömma dig. Men gör du det onda, känn fruktan. Det är inte för inte som överheten bär sitt svärd; den står ju i Guds tjänst som hämnare, för att vreden skall drabba den som gör det onda.

Överheten gör Guds vilja när den belönar det goda, och får de kristna att göra gott. Detta är inte ett ställningstagande från Paulus i fråga om överheten alltid gör det goda och straffar rätt, det skulle vara absurt för honom att skriva så till de förföljda i Rom. Dessutom hade han själv blivit straffad och satt i fängelse flera gånger utan att ha gjort något ont. Istället måste vi läsa Paulus ord som att vi får se det som Guds försyn, eller godhet när överheten gör det som är gott. Alltså helt enkelt tacka Gud för det goda överheten gör, även om det emellanåt kan vara väldigt lite.

Paulus uppmaning går också ut på att försöka göra det lättare för de förföljda kristna att leva i samhället, om de istället för att var kända som upprorsmakare, kunde bli kända för att göra gärningar, skulle inte överheten kunna beskyllna dem för något ont, för allmänheten skulle veta bättre. Paulus uppmanar helt enkelt de kristna att besegra *det onda* (förföljelsen) *med det goda* (goda gärningar). Vad goda gärningar och sånt är kommer han strax in på. Men låt oss först lägga märke till en viktig sak. Paulus skrev i kap 12, att de kristna inte skulle ta rätten i egna händer utan låta Guds vrede ha sin gång. Nu skriver Paulus att Överheten utövar just det som kristna var kallade till att inte utöva. För Paulus är det klart att de kristna inte är kallade att vara en del av Överhetens "svärd" eller vrede. En tolkning av texten som går ut på att kristna kan bära vapen eller delta i militärens tjänst är alltså inte möjlig.

Därför är det nödvändigt att underordna sig, inte bara för för vredens skull utan också i insikt om vad som är riktigt. Det är ju därför ni betalar skatt, ty de styrande är Guds tjänare när de vakar över allt sådant. Ge alla vad ni är skyldiga dem, åt var och en det han skall ha: skatt, tular, respekt, vördnad.

Här förespråkar Paulus att den kristna församlingen skall underordna sig inte bara för att de är rädda för överheten, utan för att de kristna vet vad *som är riktigt*. Vad det är går han inte närmare in på just nu, men sammanhanget gör det tydligt att det måste ha kopplingar till det han sedan kommer börja skriva om i v. 8-10. De betalar skatt för att de "styrande" är Guds tjänare i det att de vakar över det som är riktigt. Paulus sätter här alltså ett villkor på överheten, de är endast Guds tjänare när de ser till att göra det som är rätt och riktigt, när överheten får de kristna att göra det goda.

Att underordna sig innebär att inte sätta sig upp och revoltera (som vi såg tidigare innebar att ta överhetens plats) utan att låta överheten sköta sitt, Paulus säger att vi skall betala skatt, tular, respekt och vördnad. Antaligen för att det är onödigt att ge överheten någon ytterligare anledning att förfölja församlingen. Att underordna sig visar Paulus själv vad det innebär, genom att han bryter mot lagen men är beredd att ta straffet för det (oftast, ibland rymmer han) ser vi tydligt i apostlagärningarna. Förebilden till att un-

derordna sig finner vi främst hos Jesus, han var Messias, befriaren. Men lät sig dödas av överheten utan att hämnas, i detta betalade han det yttersta priset för lydnad mot Guds rike, och i uppståndelsen visar han oss att också vi kan gå den vägen utan att vara rädd, döden är inte slutet. Hade döden varit slutet skulle en våldsamt revolution där församlingen tog över makten i imperiet vara vettig, men i ljuset av Jesu död och uppståndelse så vet vi att Guds rike är upp och ner, och en dårskap för världen.

Stå inte i skuld till någon utom i er kärlek till varandra. Ty den som älskar sin medmänniska har uppfyllt lagen.

Paulus kopplar sedan tillbaka till de teman och den argumentation vi såg i kapitel 12. Den kristna församlingen skall inte så i skuld till staten så att Överheten har något att beskylla församlingen för. Genom att bygga upp en revolutionär men inte revolterande gemenskap mitt i Imperiets hjärta visar Gud genom de kristna vad verklig makt innebär, vem som verkligen är Herre. Den kristna församlingen har en ordning, en lag som bygger på kärlek till medmänniskan, det är en helt annan ordning än Neros som byggde på kontroll och makt genom svärdet.

Några sätt du inte kan tolka Romarbrevet 13 på:

“I Rom 13 ser vi att kristna kan använda sig av våld i statens tjänst, som militärer eller polis.”

- Fel, ingenting i texten talar om att kristna skall ha officiella uppgifter i Överhetens tjänst. Snarare har Paulus perspektivet att församlingen och de kristna utgör ett annat samhälle, en annan polis. (Polis, grek = Stat) och att de inte är en del av Imperiet. Att försvara kristnas inblandning i militär och våldsutövning utifrån denna text blir alltså konstigt, speciellt i ljuset av Jesu undervisning (som paulus hänvisar till i kap12), om att älska sina fiender och inta rätten i egna händer.

“Gud har två regementen i världen, ett andligt, alltså kyrkan/församlingen och ett världsligt, alltså staten eller överheten. En kristen är medlem i båda dessa regementen och en etik som gäller för individer på ett andligt plan i kyrkan behöver inte gälla i den offentliga tjänsten för staten”

- Va? Hur kan du få denna text att säga detta? Ingenstans försvara Paulus tanken på tvåregementsläran. Denna uppdelning är en långt senare teologisk uppfinning för att slipa krokar mellan Jesu undervisning och den kyrka som själv har fått världslig makt. För en människa på Paulus tid skulle det vara konstigt att dela upp världen så. Ceasar var både världslig och andlig härskare. Både Gud och Kung. På samma sätt var det otänktbar för en jude att tolka Jesus som en “andlig men inte världslig kung”.

“Kristna skall inte sätta sig emot överheten eftersom den är instiftad av Gud”

- Är du säker? Vi såg ovan att vi borde tolka Paulus som att Överheten är inordnad av Gud, ungefär som en bibliotekarie ordnar in böcker på ett bibliotek utan att han eller hon för den delen godkänner allt som står i böckerna. Sen undrar jag om du menar det du säger? Många skulle resonera som du i ett demokratiskt land, men va säger du om Hitler tyskland?

“Hitler är annorlunda han var en ond överhet, kristna skall lyda de goda”

- Romarbrevet 13 ger inga kriterier för vad en ond respektive god överhet skulle vara. Sen är det svårt att tänka sig en mycket mer perverterad och ondskefull härkare än kejsar Nero faktiskt.

Källor:

A. Spalde/P. Strindlund - I vänliga rebellers sällskap
John H. Yoder - The Politics of Jesus/Jesu Politik
Walter Wink - Engaging the Powers
Walter Wink - Jesus and Nonviolence
NT Wright - Jesus and the Victory of God
The Oxford annotated Bible
The Archaeological Study Bible

För vidare läsning:

Förutom ovanstående verk se även dessa böcker:
Colossians Remixed - Walsh och Keesemat
Vad gör du då? - John H. Yoder
Ett annat rike - Annika Spalde
The peaceable Kingdom - Stanley Hauerwas
Resident Aliens - Stanley Hauerwas
Myth of a Christian Nation - Greg Boyd
Jesus for president - Shane Claiborne
Anarchy and Christianity - Jacques Ellul
The Subversion och Christianity - Jacques Ellul
Efterföljelse - Dietrich Bonhoeffer

Dessa hemsidor:

www.kristenunderjord.wordpress.com
www.jesusradicals.com
www.jesusmanifesto.com
www.alternativ.info.se

Kommentarer och annat välkomnas:
kristenunderjord@gmail.com

Denna artikell får spridas och kopieras, läsas upp och spelas in, så länge du uppger kristen underjord som upprorsmakare och inte tjänar pengar på det.

Peace